

Hükümetin uygulamaları nedeniyle ilaç fiyatları yüzde 40'a varan oranlarda düştü. Şirket kârlılıkları tarihinin en düşük seviyesinde... En önemlisi sektör değer bazında yüzde 10 daralmış durumda. Tüm bu olumsuzluklara rağmen son 5 yılda pazara 100'ün üzerinde yeni oyuncu girmesi dikkat çekici. Uzmanlara göre, Türkiye'ye yönelik 2013 yılına kadar ortalama yüzde 13-16 büyüme beklentisi pazarı cazip kılıyor. Nüfusun giderek yaşlanması ise gelecek potansiyelini artırıyor. Dünyada hızlı büyüyen jenerik ilaç

kategorisinin Türkiye'de oldukça güçlü bir pozisyona sahip olması, albeniyi artıran bir diğer etken. Uzmanlara göre tüm bu olumlu faktörler, hareketliliğin devam edeceğinin en büyük göstergesi...

• NİLÜFER GÖZÜTOK ÜNAL
ngozutok@capital.com.tr

Yine de YATIRIMA geliyorlar

S

ON YILLARDA İLAÇ SEKTÖRÜ önemli bir dönüşüm geçiriyor. Sektörde fiyatlar geriliyor, kârlar düşüyor, oyuncular da stratejilerini yeniden gözden geçiriyor.

Bu dönüşümü ise hükümetin 2004 yılında "Sağlıkta Dönüşüm Programı" kapsamında hayata geçirdiği reformlar başlatmış durumda. Reformlarla halkın ilaç ve sağlık hizmetlerine erişimi arttı. 2002'de 124 milyon olan hasta sayısı, 2009'da 295 milyona ulaştı.

Ancak sağlık hizmetlerine erişim artarken bunun kamu üzerinde oluşturacağı maliyet yükü öngörülememesi için ilaçtaki en büyük alıcı olan devlet, 2009'da çareyi kamu ilaç harcamalarına bir tavan belirlemekte buldu. Tavan uygulamasıyla birlikte sektörde yüksek düzeyde fiyat indirimleri ve ek iskonto talepleri devreye girdi.

Gelinen noktada sektör yetkilileri ise uygulamadan oldukça şikayetçi. Son birkaç yıldır ilaç harcamalarını kontrol edebilmek için fiyat indirimleri ve iskontoların temel araçlar olarak kullanıldığını belirten İlaç Endüstrisi İşverenleri Sendikası (İEİS) Genel Sekreteri Turgut Toksöz, "Bunun sonucunda ilaç fiyatları Türkiye'de birçok ülkeden daha düşük seviyeye geldi. Öyle ki Türkiye'deki ilaç fiyatları, Avrupa Birliği'nde ilaç fiyatlarının en ucuz olduğu ülkelerin yüzde 50 altında" diyor. Toksöz, bu koşullar altında ilaç harcamalarını sadece fiyat indirimi ve iskontolarla dengeleme yaklaşımının Türkiye'de sektörü büyük sıkıntıya soktuğunun da altını çiziyor.

Pazardaki tüm oyuncular da gelişmeler konusunda aynı görüşte. Actavis Ülke Müdürü Serdar Sözeri, bu yıl fiyatların yüzde 40'a varan oranda gerilediğini söylüyor. Bunların sadece genel indirimler olduğunu belirten Sözeri, "Bir de ürünlere özel indirimler oluyor. Tek tek şirketler bazında bu fiyat düşüşü yüzde 50 ve daha yüksek oranlara çıkabiliyor. Marjların ne kadar düştüğü ortada" diye konuşuyor.

REKABET YOĞUN

Türkiye'de ilaç sektörü 15,5 milyar TL'lik bir büyüklüğe sahip. Pazarda toplam 300'den fazla şirket 30 bin çalışanıyla 5 bine yakın ürün sunuyor. Pazardaki 300 oyuncunun 57'sini çok uluslu şirketler oluşturuyor. Toplam 49 üretim tesisinin 13'ü de yine bu çok uluslu şirketlerin çatısı altında faaliyet gösteriyor. Türkiye'deki ilaç üretim kapasitesinin yüzde 50'sinden fazlasını çok uluslu şirketler kullanıyor.

Pazardaki rekabet de keskin. Rekabetin boyutunu pazar paylarının dağılımı ortaya koyuyor. En büyük 20 oyuncu pazarın yüzde 67'sini, ilk 10 şirket yüzde 45'ini elinde tutuyor.

Pazar payı almanın oldukça zor olduğu sektör, ilaç harcamalarına getirilen tavan fiyat uygulaması karşısın-

İlaç sektörünün büyüme hızı

Yıl	Pazar hacmi (Milyar TL)	Büyüme hızı (%)
2004	7,7	23,5
2005	8,5	10,2
2006	9,5	11,5
2007	11,1	17,1
2008	12,1	9,0
2009	14,1	16,4
2010	13,9	-1,2

Kaynak: IMS, İEİS

Pazardaki en büyük 20 oyuncu

Şirket	Pazar payı (%)
1 Abdi İbrahim	7,6
2 Novartis	6,3
3 Bilim İlaç	5,1
4 Pfizer	4,9
5 GlaxoSmithKline	4,1
6 Eastpharma	4,1
7 Sanofi-Aventis	3,7
8 Bayer	3,4
9 AstraZeneca	3,2
10 Sanovel	3,1
11 MSD	2,8
12 Ulagay	2,7
13 Roche	2,7
14 Abbott	2,4
15 Ali Raif	1,9
16 Zentiva	1,9
17 Nobel	1,9
18 Santa Farma	1,9
19 Mustafa Nevzat	1,7
20 Boehringer Ing	1,7

Kaynak: IMS

da 2010 yılında ilk defa değer olarak daraldı. Türkiye'de ilaç bütçesi 2010 yılı için bir önceki yıla göre yüzde 10 geriletılarak 14,6 milyar TL oldu. Bütçe, 2011 için 15,56 milyar TL ve 2012 için 16,67 milyar TL olarak belirlendi.

Bu gelişmeler en büyük etkiyi kârlılık üzerinde gösterdi. Neredeyse sektörün tüm oyuncuları kârlılık sorunu yaşamaya başladı.

Genesis İlaç, yeni düzenlemelerden olumsuz etkilendiğini açıklıyor. Sektörün en büyük 3'üncü şirketi Bilim İlaç'ın genel müdürü Erhan Baş ise bu etkinin boyutunu daha net bir şekilde dile getiriyor. İlaç fiyatlarındaki ve iskonto oranlarındaki düzenlemelerle reçete yazımına getirilen kısıtlamalar nedeniyle kârlılığın kalmadığını ifade eden Baş, "Resmi otoritenin tasarruf amaçlı yaklaşımlarının devamı, sadece fiyat ve iskonto yapısı üzerinden olmaya devam ettiği sürece, özellikle yerli şirketlerin, kâr etmeyi bırakın, yaşama sansı riske giriyor" diye de uyarıyor.

YABANCI GİRİŞİ SÜRÜYOR

Her ne kadar son dönemdeki uygulamalar sektördeki kârlılıkları olumsuz etkilese de Türkiye ilaç pazarı yeni oyuncu girişi konusunda çekim merkezi olmaya devam ediyor.

Information Medical Statistics (IMS) verilerine göre son 5 yılda pazara 100'ün üzerinde yeni şirket katıldı. Çok sayıda yabancı yatırımcı satın alma ve birleşmeler aracılığıyla pazara giriş yaptı. Citi Finans Grubu Biforma'yı, Eastpharma Deva İlaç'ı, Ivory Münir Şahin'i, TEVA Med İlaç'ı, Zentiva Eczacıbaşı İlaç'ın eşdeğer ilaç bölümünü, Recordati Yeni İlaç ve Dr. F. Frik'i al-

dı. Bunların yanı sıra pazara son 10 yılda çok sayıda yerli yatırımcı da girdi.

Araştırmacı İlaç Firmaları Derneği (AİFD) Başkan Yardımcısı Engin Güner, özellikle jenerik ilaç üreticilerinin Türkiye'ye ilgisinin arttığını belirtiyor ve ekliyor:

"Türkiye'de faaliyet gösteren jenerik ilaç şirketlerinin büyük çoğunluğunun uluslararası jenerik ilaç şirketleriyle ortaklık ve işbirliğine gittiği görülüyor. Yatırımların yapılması, Türkiye'nin yaygın ve yüksek kalitede sağlık hizmeti sunan, yüksek katma değerli ilaçlara erişimin mümkün olduğu bir ülke olması açısından büyük önem taşıyor."

Önümüzdeki dönemde de pazara yeni girişler bekleniyor. Actavis Ülke Müdürü Serdar Sözeri, yabancı sermaye ve bugüne kadar ilaç sektöründe yer almamış bazı yerli sermaye sahiplerinin bu alana girmeye çalıştıklarını söylüyor. Bu isteğin arkasında yatan nedenleri de şöyle açıklıyor:

“Yabancılar için durum anlaşılabilir, tüm dünyada artık ilaç işinin dinamikleri eskiye göre çok farklı. Satın alarak büyümek ve tüm büyük pazarlarda yer almak eskiye oranla daha da güçlü stratejik güdüler haline geldi.”

PAZAR NEDEN CAZİP?

Peki tüm olumsuzluklara karşın pazarın cazibesini korumasının nedenleri neler?

Birinci neden büyüme hızı. Türkiye ilaç sektörü dünya ortalamasının üstünde büyüyor. Dünya ilaç pazarı, 2010'da yüzde 4,5 büyümeyle 856 milyar dolar oldu. Uzmanlara göre Türkiye pazarına yönelik 2013 yılına kadar ortalama yüzde 13-16 büyüme beklentisi var. Brezilya, Rusya, Hindistan ve Çin'le beraber Türkiye de ilaçta yatırım yapılması gereken ülkeler arasında yer alıyor. Bu nedenle uluslararası yatırımcılar Türkiye'den vazgeçmiyor.

Türkiye'nin global ilaç arenasındaki konumuna baktığımızda, bugün dünyanın 14'üncü, Avrupa'nın 6'ncı, Orta ve Doğu Avrupa'nın en büyük 2'nci pazarı olduğunu görüyoruz. Sahip olduğu kaliteli insan gücü ve yüksek teknoloji ile gelişmiş ülkelerle rekabet edebilecek potansiyele sahip olan sektörün ürünleri, AB başta olmak üzere 100'e yakın ülkeye ihraç ediliyor.

Dünyada hızlı büyüyen jenerik ilaç kategorisi de Türkiye'de oldukça güçlü bir pozisyona sahip. Bu alanda güçlü yerli üreticiler hem iş ortaklığı hem birleşme ve satın almalarda potansiyel olarak yabancıların gözdesi

Actavis Genel Müdürü Serdar Sözeri, yabancıların yanı sıra bazı yerli sermaye sahiplerinin de sektöre girmeye çalıştıklarını söylüyor.

Türkiye'de potansiyel yüksek

Ülke	Kişi başına yapılan harcama (\$)
ABD	956
Fransa	651
Japonya	629
Belçika	566
Yunanistan	560
Kanada	557
İspanya	503
Almanya	495
İtalya	429
Avusturalya	429
İngiltere	322
Polonya	165
Türkiye	133

Kaynak: BM, IMS, İEİS

DR. ERHAN BAŞ / BİLİM İLAÇ GENEL MÜDÜRÜ

"ORTAKLIKLAR ARTIYOR"

BÜYÜMENİN YÖNÜ Batı dünyasındaki pazarların büyüme hızı düşük hatta büyümüyor. Günümüzde ilaç sektöründeki büyüme, gelişmiş ülkelere doğru kayıyor. Bu anlamda Türk ilaç sektörü, dünya genelinden daha hızlı büyüyor. Türkiye'de sağlık hizmetine artan orandaki erişim büyümeyi destekliyor.

KÜÇÜK OYUNCU AKINI Türk ilaç pazarı gerek gelişim potansiyeli gerek bölgesel ihracat şansı göz önüne alındığında cazip bir pazar olarak görülüyor. Türkiye'de ilaç sektörü en fazla yatırım yapılan alanlardan biri. Son yıllarda Türk ilaç pazarına giren küçük oyuncu sayısı çok daha fazla.

BİRLEŞMELER ÖN PLANDA Hem Türk ilaç sektöründe hem dünyada sektöre giren yeni oyuncuların sayısı şirket birleşmeleri daha ön planda. Büyüyen bir pazar olmasına paralel olarak sektördeki stratejik ortaklıklar ve birleşmeler de artıyor. Pazarın ilerleyen yıllarda büyüyeceği öngörüldüğünden bu tip ortaklıkların, satın almaların, yeni yatırımların artacağı düşünülüyor.

konumunda yer alıyor.

Türkiye'de sektörün büyümesini ise nüfusun ağırlıklı genç olmasına rağmen giderek yaşlanması sürüklüyor. Yapılan tahminlere göre 2025 yılında 50 yaş üstü nüfusun toplam nüfusa oranı yüzde 26,2 olacak. AİFD Başkan Yardımcısı Engin Güner, “Yaşlı nüfusun ve kronik hasta sayısının artması, ülkemizin sürdürülebilir, kaliteli ilaç ve sağlık hizmetlerine olan ihtiyacını da artıracak” diyor.

Türkiye pazarını cazip kılan bir diğer unsur ise coğrafi konumu. Bölgede daha aktif olmak isteyen şirketler hem konumu hem insan kalitesi hem de üretim avantajları nedeniyle Türkiye'de büyümek istiyor.

YENİ YATIRIMA DEVAMI

Şirketler cephesinde de herkes daha fazla büyüme ve yatırım peşinde.

Türkiye'ye 2004 yılında giriş yapan eşdeğer ilaç oyuncusu İzlandalı Actavis için Türkiye şimdiden ilk 7 pazar arasına yerleşti. Bu pazarda büyümeye çok önem verdiklerini belirten Actavis Ülke Müdürü Serdar Sözeri, “Türkiye önümüzdeki yıllarda da yüksek büyüme hızını koruyacak. Bu pazarda büyümek ve Türkiye'den dışarıya ilaç satılmasında da öncü şirketlerden biri olmak amacındayız” diyor.

2008 yılında Türkiye'de faaliyetlerine başlayan İspanyol Pensa, kısa zamanda 300 şirket arasında ilk 70

Son 6 yılda yapılan birleşme ve satın almalar

Yıl	Satın alınan şirket	Satın alan şirket
2006	Biofarma	Citi Finans Grubu
2006	Deva	Eastpharma S.a.r.l Finans Şirk.
2006	Münir Şahin	Ivory S.a.r.l Finans Şirketi
2007	Med İlaç	Teva
2007	Eczacıbaşı İlaç *	Zentiva (Sanofi Aventis)
2008	Yeni İlaç	Recordati
2011	Dr. F. Frik	Recordati

* Eşdeğer ilaç bölümünün yüzde 75'ini sattı

arasına girmeyi başardı. İlk 3 yılda iyi bir büyüme sağladıklarını ifade eden Pensa İlaç Ülke Müdürü Dr. Emin B. Paçacı, şöyle devam ediyor:

"Faaliyet gösterdiğimiz ülkeler içinde İtalya'nın arkasında 4'üncü sıradayız. Ancak 2016 yılından sonra grubumuzda Amerika'nın ardından 2'nci sıraya yükselmemiz söz konusu olabilir. Türkiye'nin coğrafi yapısı hızla artan yaşlı nüfusu, eğitilmiş insan gücü, güçlü ekonomisi, bizim için yatırımlarımızı değerlendirirken önem

ENGİN GÜNER / AİFD BAŞKAN YARDIMCISI

"AR-GE'DE MERKEZ OLMAYA UYGUN ÜLKEYİZ"

REFORMLAR GERÇEKLEŞİRSE Türkiye'nin, sahip olduğu potansiyelleri değerlendirmesine olanak sağlayacak yapısal reformları gerçekleştirdiği ve uzun vadeli politikaları oluşturarak istikrarlı bir şekilde uyguladığı takdirde sağlık sektöründe ciddi bir büyüme içine girmesi bekleniyor.

ORTAM İYİLEŞMELİ Türkiye coğrafi konumuyla yenilikçi ilaç endüstrisi için hem idari hem üretim hem de AR-GE açısından bölgesel bir merkez olmaya uygun. Bunun için yatırım ortamını iyileştirmeye devam etmek ve ilaç sektörünün önünü açacak politikaları uygulamak gerekiyor.

TÜRKİYE'NİN PAYI Dünyada yürütülen AR-GE faaliyetlerinin yaklaşık yüzde 18,5'i ilaç sanayine ait. Yenilikçi ilaç endüstrisinin dünyadaki AR-GE yatırımları yıllık 100 milyar doların üzerinde. AR-GE faaliyetlerinden de en büyük payı yüzde 54'lük bir oranla klinik araştırmalar alıyor. Türkiye'nin bu yatırımlardan aldığı pay ise ancak 60 milyon dolar.

AR-GE FONLARI Türkiye'nin ilaçta hedeflerine ulaşabilmesi için şeffaf, öngörülebilir ve istikrarlı politikaların uygulandığı bir ilaç sektörü en büyük ihtiyacımız. Onkoloji ilaçları, biyoteknoloji ürünleri gibi alanlardaki yatırımların artırılması, yenilikçi yatırımların en büyük getirilerinden olan küresel bilgi ve teknoloji transferleri, küresel AR-GE ağlarına katılım olanakları ile AR-GE fonlarının ülkeye aktarılması uzak bir düşünce değil.

AstraZeneca
Türkiye
Medikal ve
Ruhsatlandırma
Direktörü
Dr. Müjgan Ateş,
Türkiye'nin
uluslararası klinik
araştırmalardaki
öneminin daha
da artacağını
belirtiyor.

taşıyan unsurlar. Tecrübeli olduğumuz ağrı, kardiyovasküler, merkezi sinir sistemi gibi alanlarda yatırımlarımız devam ederken, ihtiyaçlar doğrultusunda astım gibi alanlarda da yatırım yapabilir veya satın almalar gerçekleştirebiliriz."

Türkiye'nin köklü ilaç şirketlerinden Koçak Farma da biyoteknoloji ürünleri, özel amaçlı serum üretimi ile ilgili AR-GE ve pilot üretim çalışmalarını tüm hızıyla sürdürüyor. Şirket yetkilileri, önümüzdeki birkaç yılda bu projelerin hayata geçirilmesi için 30 milyon dolarlık yeni yatırım planladıklarını söylüyor.

AR-GE'DE ÖNE ÇIKIYOR

Türkiye özellikle AR-GE konusunda da yükselen yıldız konumunda. 12 yıldır Türkiye pazarında faaliyet gösteren AstraZeneca, Türkiye'nin AR-GE performansından oldukça memnun. AstraZeneca Türkiye Medikal ve Ruhsatlandırma Direktörü Dr. Müjgan Ateş, "AstraZeneca Türkiye'ye medikal bilgi ve kaynak transferinin artacağını öngörüyor. Son yıllarda katıldığımız global AR-GE çalışmaları ve gözlemsel çalışmalarda, Türkiye'nin çalışmaya katılan diğer ülkelere oranla daha başarılı olduğunu görüyoruz. Bu pozitif gelişmeler, Türkiye'nin uluslararası klinik araştırmalardaki önemini daha da artıracak" diye konuşuyor.

Santa Farma da Gebze Organize Sanayi Bölgesi'nde bir üretim, AR-GE ve lojistik tesisi yatırımını yapma kararı aldı. Şirket yetkilileri, bu tesisin gerek Türkiye, gerek ihracat yaptıkları ülkelerdeki büyümelerini hızlandıracığını söylüyor.

Türkiye'ye özel bir önem veren Servier Türkiye'nin genel müdürü Matthieu Accolas, şirketin Türkiye planlarını şöyle açıklıyor: "Servier, kendine özgü konumu ve önemli bir araştırma ortağı olması nedeniyle halihazırda tüm dünyada yürütmekte olduğu bilimsel araştırma programlarına Türkiye'yi dahil etmeyi planlıyor. Bu çerçevede Behçet hastalığı ile ilgili geliştirmekte olduğumuz yeni ve umut vaat eden bir ürün vesilesiyle Türkiye uluslararası bir araştırma programının merkezi olacak. Ayrıca kardiyoloji, endokrinoloji, psikiyatri, oftalmoloji ve kemik hastalıkları alanlarında Türkiye'deki AR-GE yatırımlarımızı artıracacağız."